

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Хабло Оксани Юріївни на дисертацію Топчій Наталії Степанівни на тему «Процесуальні засади забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Вивчення поданої на рецензування дисертації дає підстави стверджувати, що автором проведено ґрунтовний правовий аналіз теми дослідження, яка є актуальною як в теоретичному, так і в прикладному плані, сформульовано низку рекомендацій, пропозицій і висновків, що становлять наукову новизну і можуть слугувати підставою для обговорення.

Ступінь актуальності обраної теми. Захист прав та забезпечення безпеки осіб, залучених до сфери кримінального судочинства, а також ефективність та об'єктивність розслідування передбачає застосування стороною обвинувачення різних заходів, до яких слід віднести і недопущення розголошення відомостей досудового розслідування. Необхідність збереження таємниці розслідування, перш за все, обумовлюється тим, що особи, які надали відповідну інформацію, можуть постраждати від передчасного розголосу повідомлених ними даних.

Одним із значних аспектів, який може мати суттєвий вплив на хід кримінального провадження і порушувати права, свободи та законні інтереси учасників цього провадження, є розголошення інформації, що отримана під час досудового розслідування. Це може завадити встановленню обставин, які мають значення для кримінального провадження і підлягають доказуванню. Законом встановлено заборону розголошувати таку інформацію, і в разі потреби окремі відомості можуть бути розголошені лише за дозволом слідчого або прокурора.

У законодавстві нашої держави все більшого значення надається забезпеченню захисту даних, що містять конфіденційну інформацію. Ця тенденція не могла обійти стороною діяльність державних органів та посадових осіб, які здійснюють досудове розслідування у кримінальних провадженнях.

Будь-яка інформація, яка стала відома під час досудового розслідування і буде розголошена без належного на те дозволу, крім того, що може завдати шкоди інтересам кримінального провадження, також посягає на дотримання прав і свобод людини та громадянина, що гарантовані Основним Законом нашої держави.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тим, що реформування різних сфер суспільного життя в сучасній Україні, подальша інтеграція країни у світове співтовариство проходять в умовах глибоких соціально-економічних і державно-правових змін, коли очевидною є необхідність досягнення належного рівня забезпечення прав і свобод громадян, а також надання необхідних гарантій їхнього захисту.

Дисертаційна робота Н.С. Топчій спрямована на вирішення питань, які стосуються дослідження інституту процесуальних засад забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування, розроблення на його основі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення правової регламентації та практики впровадження інституту процесуальних засад забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування у кримінальному процесі України.

Рецензована дисертаційна робота містить концептуальні підходи до вирішення проблемних питань, що виникають у кримінальному процесі в межах дослідження змісту інституту недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.

Актуальність роботи підтверджується також і тим, що тема дисертаційного дослідження узгоджується із нормами Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 рр., затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр., Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, Концепції програми інформатизації МВС України на 2021–2023 рр., затвердженої рішенням Колегії Міністерства внутрішніх справ України від 22 квітня 2021 р.

№ 301, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021.

А отже, з огляду на вищезазначене, можемо стверджувати про актуальність обраної дисертанткою теми дослідження та її науково-практичну значимість.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обсяг опрацьованих дисертантом матеріалів свідчить про відносно високий науковий та методичний рівень проведеного дослідження, його ґрунтовність та багатоаспектність, що у значній мірі сприяло змістовності висловлених у роботі наукових положень, висновків, рекомендацій та пропозицій.

Методологічна основа, що використовувалась під час дослідження предмету дисертації, є традиційною для загальної теорії пізнання та доктрини кримінального процесу і сприяла досягненню поставленої мети та завдань.

Результати дисертаційного дослідження видаються достатньо обґрунтованими, з огляду на комплексний характер дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за характером та змістом дисертаційна робота є однією із перших комплексних монографічних досліджень процесуальних засад забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку положень та висновків. Положення, що висуваються на захист, вдало структуровані, є новими (оригінальними) або містять значну частку новизни.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки, пропозиції й рекомендації, сформульовані в дослідженні, можуть бути використані у:

– законотворчій діяльності – під час підготовки змін до чинного законодавства України з питань процесуальних засад забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування;

– практичній діяльності – як рекомендації під час практичної діяльності органів досудового розслідування, а також у процесі проведення занять щодо підвищення кваліфікації;

– освітньому процесі – для проведення різних форм занять зі здобувачами вищої освіти денної та заочної форм навчання за такими навчальними дисциплінами: «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Кримінальний процес», «Методика і тактика захисту особи у кримінальному процесі», «Докази і доказування у кримінальному провадженні», «Процесуальна діяльність прокурора».

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України, а також були представлені у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Публікації повністю перекривають і вирішують завдання, що були поставлені в дисертаційному дослідженні.

Дослідження авторки з відповідної тематики були впроваджені у науково-дослідну сферу, практичну діяльність та освітній процес.

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження. Структура дисертації визначена предметом та зумовлена метою і завданням дослідження, відповідає логіці наукового пошуку, і відповідним вимогам.

Робота складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертаційний матеріал логічно побудовано і викладено відносно виділених автором розділів.

Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представленого дослідження.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи науково-теоретичну і практичну значимість дисертації Н.С. Топчій, її наукову новизну, можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта для вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування, необхідно відзначити, що вона не позбавлена окремих зауважень, оскільки деякі положення мають спірний характер та потребують додаткової аргументації в подальших наукових дослідженнях або дискусії під час публічного захисту, зокрема:

1. Авторкою по тексту дисертаційного дослідження неодноразово застосовуються поняття «таємниця досудового розслідування», «слідча таємниця», «таємниця слідства», «таємниця відомостей досудового розслідування». Так на сторінці 175, зокрема, у висновках до Розділу 3, авторка зазначає, що «нерозголошення відомостей досудового розслідування є одним із принципів кримінального процесу деяких зарубіжних країн, проте майже у всіх державах таємниця досудового розслідування, її межі, суб'єкти, гарантії дотримання врегульовано фрагментарно», і тут же відмічає, що «принципи щодо інформаційних відносин у кримінальному провадженні демонструють баланс між правом на інформацію та потребою у забезпеченні справедливого судочинства, зокрема шляхом збереження таємниці слідства», а в п.3 відразу вказує про проблему правового регулювання збереження слідчої таємниці». Саме тому доцільно конкретизувати, що саме авторкою вкладається у його зміст, щоб правильно визначити дефініцію поняття.

2. Авторкою у розділі «вперше» (стор.8), вказано, що нею «сформовані рекомендації про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування в Україні, на основі вивчення прецедентної практики Європейського суду з прав людини». Враховуючи той факт, що будь-які заходи, що вживаються з метою недопущення розголошення даних кримінального провадження, не можуть обмежувати можливість реалізації прав його учасників. Саме тому, доцільно авторці конкретизувати про яку саме інформацію йде мова, коли суб'єкт кримінального провадження попереджається про нерозголошення відомостей досудового розслідування?

3. Одним із завдань, відповідно до поставленої мети (на стор.6) Н.С. Топчій вказала, «виокремити заходи захисту відомостей, що становлять таємницю досудового розслідування». Проаналізувавши висновки до розділів, не зовсім зрозуміло, які саме заходи пропонуються авторкою з метою захисту відомостей, що становлять державну таємницю?

Разом із тим необхідно зазначити, що наведені критичні зауваження і рекомендації стосуються дискусійних питань і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка має науково-теоретичне і практичне

значення і містить наукові положення, що являють нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання і сприяють удосконаленню кримінального процесуального законодавства.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертаційна робота Н.С. Топчій за темою «Процесуальні засади забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування», є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального процесуального права та вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення відповідних положень законодавства та практики його застосування.

2. Дисертаційна робота Н.С. Топчій за темою «Процесуальні засади забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Топчій Наталія Степанівна, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**Професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції**

Оксана ХАБЛО